

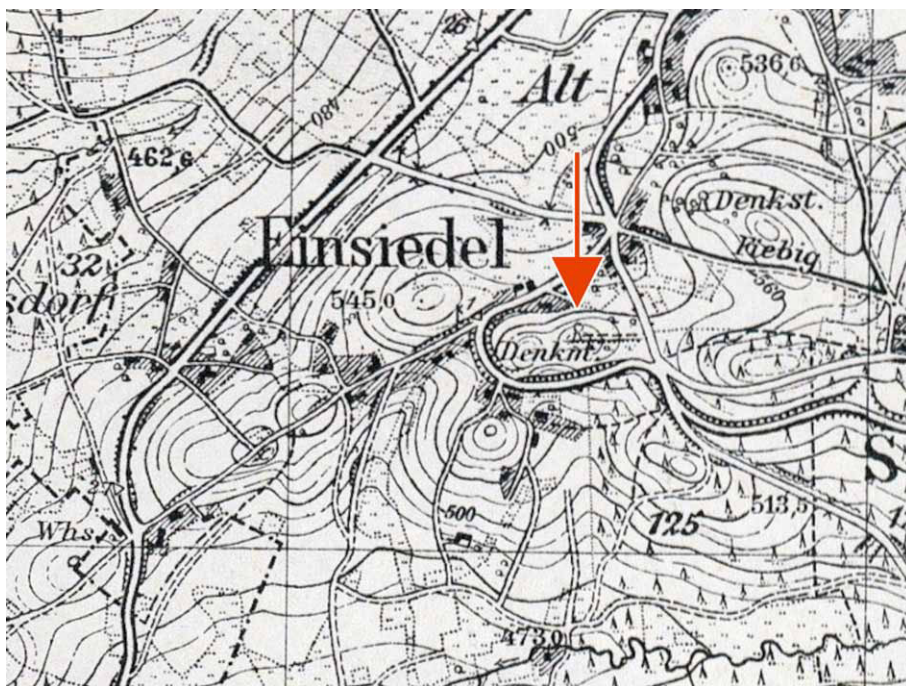
Pomnik upamiętniający mieszkańców Pustelnika poległych w czasie pierwszej wojny światowej

Kilka lat temu, poszukując dawnych upamiętnień z terenu powiatu kamiennogórskiego, wybrałem się do Pustelnika, noszącego przed wojną nazwę *Einsiedel*. Choć przez tę niewielką wioskę przebiega dość ruchliwa droga krajowa nr 5, to większość zabudowań położona jest nieco na uboczu i jakoś nigdy nie miałem okazji trafić do jej centrum. Natomiast ze znanych mi archiwalnych map topograficznych wynika, że na znajdujących się tam wzgórzach niegdyś ustawiono kamień pamiątkowy (niem. *Denkstein*) oraz pomnik (niem. *Denkmal*).

Pomimo poszukiwań nigdy nie natrafiłem na żadne wzmianki lub też fotografie tych obiektów, dlatego też podejrzewałem, że mój rekonosans w terenie może zakończyć się niepowodzeniem. Tak też stało się w przypadku kamienia pamiątkowego, którego nie udało mi się zlokalizować.

Inaczej było w przypadku pomnika wskazywanego przez mapę na szczycie niewielkiego wzgórza. W tym miejscu natrafiłem na kamienną płytę leżącą nieopodal rosnących tu drzew. Jej wymiary to 80×55 cm, a grubość to niewiele ponad 20 cm.

Skierowana ku górze powierzchnia ma formę tablicy pamiątkowej. Stan zachowania wyrytych tu napisów jest kiepski, dlatego też ich treść udało mi się odczytać jedynie fragmentarycznie:



**Fragment mapy topograficznej z 1936 roku
z zaznaczoną lokalizacją pomnika**

Unseren
im Weltkrieg 1914-18
gefallenen Kameraden
...uttig Heinr...
Gefr. ... J...J.R.+2...14 i. We...
Simon Rich.
23 J. R.J. ...+ 16...15 ...
Adolf Fritz
Gefr. 32. J.R. ... + 14
Ma...nen Herm.
Gefr. 33 +...14 i. W...
..... Herm.
..... +...16 i. Ost
.....uder Fritz.
Gefr. ... J
Gewidmet von Militarver...
Thomasdorf-Einsied..

Początek inskrypcji informuje, komu poświęcono pomnik: *Naszym towarzyszom poległym w Wielkiej Wojnie 1914-1918*. Poniżej wyryto informacje dotyczące sześciu poległych żołnierzy: imię, nazwisko, formację w której służyli oraz datę śmierci wraz z określeniem, czy zginęli na froncie wschodnim czy też zachodnim. Na samym dole znalazła się wzmianka: *Ufundowano przez Stowarzyszenie Militarne Domanów-Pustelnik*.

Rodzi się pytanie, czy na tym zlokalizowanym w Pustelniku pomniku wymieniono poległych z jednej czy też z obu wspomnianych tu wiosek? Moim zdaniem, upamiętnienie to odnosi się jedynie do mieszkańców Pustelnika.

Otóż w całym sąsiednim powiecie kamiennogórskim w czasie pierwszej wojny zginęło ok. 3,2% mieszkańców i mogę podejrzewać, że podobny odsetek ofiar występował w powiecie bolkowskim, w którym leżały podówczas te dwie wioski. Ponieważ w roku 1920 w Pustelniku mieszkało 211 osób, a w Domanowie 310 osób, toteż liczbę poległych można oszacować odpowiednio na 7 oraz 10 osób.

Dlatego uważam, że wymienione na pomniku 6 ofiar to mieszkańcy Pustelnika, natomiast w Domanowie najprawdopodobniej musiało znajdować się osobne upamiętnienie, na którego ślad dotychczas nie udało mi się natrafić.

Marian Gabrowski

Inskrypcje wyryte na pomniku



Płyta będąca pozostałością po pomniku. Zdjęcia: Marian Gabrowski, luty 2024 roku

